

**JANTJE
BETON**

Haal het kind naar buiten!

SPELEN OP HET SCHOOLPLEIN

Een inventarisatie naar de stand van
zaken op Nederlandse schoolpleinen

Haal het kind naar buiten!

SAMENVATTING

Jantje Beton liet de Onderzoekkerij een inventarisatie doen naar de stand van zaken op schoolpleinen in Nederland. Hieronder worden een aantal belangrijke resultaten opgesomd.

- Buitenspelen is belangrijk voor de sociale, cognitieve en motorische ontwikkeling van kinderen. Buitenspelen is een belangrijke vorm van bewegen en draagt hiermee bij aan het tegengaan van overgewicht.
- Het onderzoek naar interventies die het beweeggedrag van kinderen op schoolpleinen stimuleren is redelijk beperkt. Toch zijn er signalen die erop wijzen dat kinderen meer bewegen op scholen waar meer ruimte is en sport- en spelfaciliteiten zijn. Op scholen waar leerlingen gestimuleerd worden om activiteiten te doen die de lichamelijke activiteit verhogen lijkt ook daadwerkelijk meer bewegen te worden door kinderen. Daarnaast zijn er onderzoeken die laten zien dat het aanbrenge van markeringen op schoolpleinen het beweeggedrag van kinderen stimuleert.
- In de modelverordening van de VNG staan regels voor de ruimte op schoolpleinen. De omvang van het plein bij basisscholen is gebaseerd op het aantal leerlingen en gaat uit van 3 m² verharde speelruimte per kind. Bij een school van meer dan 200 leerlingen kan worden volstaan met een oppervlakte van 600 m² schoolplein. Aangezien de Nederlandse basisschool gemiddeld 222 leerlingen heeft, komen de meeste kinderen er met gemiddeld 2,7 m² per kind bekaaid af.
- Voor de voortgezet onderwijs scholen is er geen minimum eis voor de oppervlakte van de buitenruimte in de modelverordening opgenomen.
- Hoewel het voorzieningenniveau volgens volwassenen relatief hoog is, zijn veel kinderen ontevreden over hun schoolplein: 43 procent vindt zijn schoolplein saai en 60 procent wil meer ruimte voor sport en spel. Daarnaast wil 71 procent van de kinderen meehelpe met de inrichting en het onderhoud van het schoolplein. Groene schoolpleinen¹ worden hoger gewaardeerd door zowel leerlingen, ouders, leerkrachten als directeuren in vergelijking met grijze schoolpleinen.

Bijna de helft van de Nederlandse schoolpleinen is na schooltijd niet toegankelijk. Jantje Beton wil dat kinderen vrij buiten kunnen spelen in hun eigen buurt. Het schoolplein kan daarin een belangrijke rol hebben. Daarom ontwikkelt ze samen met scholen, kinderen, buurtbewoners en gemeenten betere schoolpleinen. In de afgelopen jaren zijn meerdere SchoolSpeelPleinen gerealiseerd en vanaf 2013 wordt samengewerkt aan gezonde schoolpleinen, zie meer op: www.jantjebeton.nl/gezondeschoolpleinen/

¹ Met groene schoolpleinen wordt bedoeld: pleinen met een groene, natuurlijke inrichting; grijze pleinen zijn stenig, betegeld.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	6
2. INVENTARISATIE SCHOOLPLEINEN	7
2.1 Van wie zijn de schoolpleinen en hoeveel geld wordt er geïnvesteerd?	7
2.2 Hoeveel ruimte is er voor schoolpleinen en zijn ze openbaar?	8
2.3 Hoe is de kwaliteit van schoolpleinen?	10
2.4 Hoe wordt er bewogen op het schoolplein?	11
2.5 Hoe wordt het schoolplein ingericht en wat is de invloed op beweeggedrag?	11
3. WAT WIL JANTJE BETON?	16
4. BRONNEN	17

1. INLEIDING

Buitenspelen is niet alleen leuk, maar biedt ook allerlei voordelen aan kinderen. Uit een literatuurstudie van TNO blijkt dat buitenspelen voor kinderen een belangrijke vorm van bewegen is en hiermee een preventieve werking heeft op het ontstaan van overgewicht (De Vries, 2011; De Vries & Veenendaal 2012). Daarnaast bevordert buitenspelen de ontwikkeling van de sociale, cognitieve en motorische vaardigheden van kinderen (Van den Bogaard et al 2009; Karsten, 2011). Een speelplek biedt kinderen een goede gelegenheid om leeftijdsgenoten te ontmoeten, samen te spelen, samen te werken en compromissen te sluiten.

Jantje Beton ontvangt van veel scholen, ouders en gemeenten verzoeken om steun voor de verbetering van schoolpleinen. Dit was de reden om de stand van zaken van de schoolpleinen in Nederland op te nemen.

Met deze inventarisatie, zochten we antwoord op een aantal vragen:

- Van wie zijn de schoolpleinen en hoeveel geld wordt erin geïnvesteerd?
- Hoeveel ruimte is er voor schoolpleinen en zijn ze ook na schooltijd toegankelijk?
- Hoe is de kwaliteit van schoolpleinen?
- Hoe wordt er bewogen op schoolpleinen?
- Hoe wordt het schoolplein ingericht en wat is de invloed van de inrichting op het beweeggedrag?

Er is weinig bekend over de stand van zaken van schoolpleinen. Kennis over aantallen vierkante meters, investeringen, financiering en budgetten van schoolpleinen en betrokkenheid van kinderen bij de inrichting van hun schoolplein ontbreekt. Jantje Beton is geen onderzoeksinstituut en zou verdergaand onderzoek hiernaar toejuichen.

2. INVENTARISATIE SCHOOLPLEINEN

2.1 Van wie zijn de schoolpleinen en hoeveel geld wordt er geïnvesteerd?

Het eigendom van schoolpleinen verschilt per school. Gemeenten en scholen verschillen hierin ook vaak van mening, zo blijkt uit een rapportage van de Gelderse Sport Federatie. In de meeste gevallen zijn, volgens gemeenten, schoolbesturen juridisch eigenaar en gemeenten economisch eigenaar van schoolpleinen (Mulders, 2011). Een economisch eigenaar wil zeggen dat het eigendom niet is beschreven in een acte die is ingeschreven bij het kadaster, maar er wel rechten en plichten gelden. Zo kan de economisch eigenaar zorgen voor een goed beheer (en mee betalen).

Het openstellen van schoolpleinen vergroot de ruimte om te spelen in een buurt. Bij het openstellen worden vaak afspraken gemaakt over beheer, onderhoud, aansprakelijkheid en financiering tussen de school, gebruikers en de gemeente. Als een schoolplein dicht is na schooltijd moeten de speeltoestellen overigens nog steeds voldoen aan de eisen van het warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen, het bouwbesluit en de omgevingsvergunning.

De ministerraad heeft op 8 februari 2013 ingestemd met een voorstel tot wetwijziging waarmee verantwoordelijkheid en het budget voor buitenonderhoud en aanpassingen aan schoolgebouwen in het primair onderwijs per 1 januari 2015 worden overgeheveld van de gemeenten naar de schoolbesturen (Rijksoverheid, 2013a).

Schoolbesturen krijgen in de toekomst voor het buitenonderhoud een budget dat mee gaat in de financiering voor alle kosten (lumpsumfinanciering) grotendeels afhankelijk van het leerlingenbestand (Rijksoverheid, 2013b). Onbekend is hoeveel geld er jaarlijks in de buitenruimte van scholen geïnvesteerd wordt, hoeveel dit is ten opzichte van de investeringen in de binnenruimte en waarvoor dit geld wordt gebruikt.

Of het verschuiven van de financiële verantwoordelijkheid voor de schoolpleinen naar scholen bijdraagt aan betere pleinen is nu nog niet duidelijk. Jantje Beton hoopt dat hierdoor de mogelijke bijdrage van het plein (gebruik en inrichting) aan de pedagogische visie van de school wordt vergroot, zonder dat de schoolpleinen hun betekenis als speelplek in de buurt verliezen.

foto: Michiel Wijnbergh

2.2 Hoeveel ruimte is er voor schoolpleinen en zijn ze openbaar?

In 2012 telde Nederland 6742 basisscholen (www.stamos.nl). Een basisschool heeft gemiddeld 222 leerlingen. Nagenoeg iedere basis- en middelbare school heeft een schoolplein (Stuij et al., 2011). Bijna de helft (42%) van de Nederlandse basisscholen beschikt over een gezamenlijk schoolplein waar alle leerlingen gebruik van maken (Nijha, 2012). Iets minder dan 40% kan tijdens de pauzes over twee schoolpleinen beschikken. Op deze scholen wordt één van de pleinen vaak gebruikt door de kleuters. Op de overige scholen kunnen kinderen gebruik maken van meer dan twee schoolpleinen.

Wet- en regelgeving

Vroeger was er het Bouwbesluit WBO (Wet op het Basisonderwijs) die de grootte van een schoolplein voorschreef. Deze wet is in 1997 vervallen (VNG, z.j. (a)). Nu is er de modelverordening onderwijshuisvesting van de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) die regels voorschrijft voor de grootte van het schoolplein (VNG, z.j. (b)). Elke gemeente (raad) besluit de modelverordening al dan niet aangepast vast te stellen.

Het verharde gedeelte van het basisschoolplein moet tenminste een oppervlakte van 3m^2 per leerling hebben, met een minimum van 300m^2 . Bij een school van meer dan 200 leerlingen kan worden volstaan met een oppervlakte van het verharde gedeelte van 600m^2 schoolplein (VeiligheidNL, 2010). Bij een gemiddelde schoolgrootte van 222

leerlingen is dit dus 2,7 m² per kind. Er zijn geen regels voor het onverharde gedeelte van het schoolplein. Cijfers over het totaal oppervlakte (verhard dan wel onverhard) aan schoolplein in Nederland ontbreken.

Schoolpleinen buiten schooltijd

Volgens onderzoek van Qrius (2010) kan ongeveer de helft van de kinderen buiten schooltijd op het schoolplein spelen (56%), aldus de ouders. Dit is vergelijkbaar met cijfers van het Mulierinstituut, waarin aangegeven wordt dat 50% van de schoolpleinen wordt opengesteld na schooltijd (Lucassen et al., 2011). Onderzoek van Dessing (2013) laat zien dat kinderen van 6 tot 11 jaar gemiddeld 40 minuten per dag op het schoolplein doorbrengen. Van de kinderen die buiten schooltijd op een schoolplein kunnen spelen, doet 69% dit ook wel eens (dit is 39% van alle kinderen). Deze kinderen spelen gemiddeld 2 uur per week buiten schooltijd op het schoolplein (122 minuten) (Qrius, 2010).

Uit een onderzoek dat TNS-Nipo (2013) in opdracht van Jantje Beton heeft uitgevoerd, blijkt dat het schoolplein een geliefde speelplek is. De kinderen werd gevraagd een score te geven aan een aantal speelplekken. Natuur/Bos kreeg daarbij de hoogste score (gemiddeld een 7,7), het schoolplein kreeg gemiddeld een 7,6. Bijna de helft van de kinderen (44%) uit het onderzoek geeft aan dat buitenspelen leuker zou zijn als ze op het schoolplein zouden mogen spelen.

De rol van het schoolplein als speelplek in een buurt waar kinderen zelf veilig kunnen spelen, is te verbeteren met gerichte ingrepen. Verbeteringen aan de infrastructuur voor voetgangers en het aantrekkelijk maken van de openbare ruimte en speelplekken lijken bij te dragen aan zo'n speelnetwerk (Swov, 2012; Sol, 2013).

Sommige scholen en gemeentes blijken in de praktijk huiverig voor openstelling van de pleinen buiten schooltijd, omdat er dan geen/minder toezicht is en de aansprakelijkheid wel bij hen ligt. Uit praktijkervaring van Jantje Beton blijkt het maken van goede afspraken hierover belangrijk te zijn.

Sommige mensen denken dat om een schoolplein een hoog hek moet zitten. Dat is niet het geval. Wel heeft de school een plicht om goed te zorgen voor de kinderen: ook tijdens de pauze, maar er is geen verplichting tot een hoog hek om het plein. Met een haagje, laag muurtje en/of toezicht is ook een heldere grens te maken waardoor kinderen (kleuters) op een veilige manier op het plein kunnen spelen.

2.3 Hoe is de kwaliteit van schoolpleinen?

Wat vinden kinderen van hun schoolplein?

Kinderen spelen graag buiten schooltijd op het schoolplein, zo blijkt uit onderzoek van TNS-NIPO en Jantje Beton (TNS-Nipo, 2013). Toch wordt het schoolplein door 28 procent van de leerlingen saai gevonden. Oudere kinderen (9-12 jaar) vinden hun schoolplein vaker saai dan jongere kinderen; het gaat over een vijfde van de jongere kinderen versus een derde van de oudere kinderen.

Uit een scholierenonderzoek blijkt dat wanneer kinderen gevraagd wordt wat ze zouden willen veranderen op het schoolplein meer dan 60 procent van de kinderen het schoolplein zo zou willen inrichten dat er meer ruimte is voor sport en spel (Frelier & Janssens, 2007). Als verbetering voor het schoolplein geeft ruim de helft van de kinderen aan een plek om te klimmen op hun schoolplein te willen. Driekwart van de kinderen geeft aan mee te willen helpen bij het onderhouden en verbeteren van het schoolplein (Qrius, 2010). Hoeveel kinderen daadwerkelijk worden betrokken bij de inrichting en onderhoud van hun schoolplein is onbekend.

Wat vinden ouders van schoolpleinen?

Uit een ouderenquête blijkt 64 procent van de ouders tevreden of zeer tevreden over het schoolplein te zijn (Centrum voor online onderzoek, 2009). Van de ouders is 30 procent het eens met de stelling dat het schoolplein voldoende is beveiligd tegen indringers. Tien procent van de ouders vindt dat er tijdens pauzes onvoldoende toezicht is.

Hoe staat het met de luchtkwaliteit op schoolpleinen?

De luchtkwaliteit in schoolgebouwen krijgt aandacht onder andere volgens de “frisse scholen” beweging. Voor de luchtkwaliteit in met name oudere stadswijken zijn er ook zorgen over de luchtkwaliteit en bijvoorbeeld de bodemvervuiling (in verband met eten uit de schooltuin), waardoor de vraag rijst of een gezondheidsslag niet wenselijk zou zijn. Een voorbeeld van een publicatie waarin dit bediscussieerd wordt, is naar aanleiding van de Antwerpse wijk Luchtbal (Verstrate, 2013).

2.4 Hoe wordt er bewogen op het schoolplein?

Op vijf scholen in Nederland is door Dessing et al onderzoek gedaan naar beweeggedrag met versnellingsmeters en GPS (Dessing et al., 2013). Ruim een kwart (27,3%) van de tijd die jongens op het schoolplein doorbrengen zijn zij matig tot intensief actief. Meisjes zijn 16,7% van de tijd matig tot intensief actief op het schoolplein. Van de tijd die kinderen in het schoolgebouw doorbrengen zijn jongens 2,1% en meisjes 2,8% van de tijd matig tot intensief actief. Hoewel kinderen dagelijks slechts 6% van hun tijd doorbrengen op het schoolplein, draagt dit toch voor ruim 17% bij aan hun dagelijkse hoeveelheid matige en intensieve activiteit. Het schoolplein blijkt dus een belangrijke setting te zijn voor het verkrijgen van fysieke activiteit van kinderen.

2.5 Hoe wordt het schoolplein ingericht en wat is de invloed op beweeggedrag?

Spelmateriaal en speeltoestellen

Kinderen bewegen meer op scholen waar ruimte is en sport en –spelfaciliteiten zijn (Haug et al., 2010). Dit geldt zowel voor spelmateriaal (Ridgers et al., 2012) als speeltoestellen of doelpalen (Stuij et al., 2011). Meer dan de helft van de basisscholen (56 procent) heeft 3 tot 5 speelvoorzieningen op het schoolplein zo blijkt uit Tabel 1. De helft van de ondervraagde leerlingen van het basisonderwijs vindt het aantal voorzieningen op het schoolplein om te bewegen te weinig.

Opvallend is dat meer dan de helft van de middelbare scholen geen enkele sport- en speelvoorziening heeft. Meer dan 85% van de middelbare scholieren vindt het aantal voorzieningen te weinig om leerlingen goed te kunnen laten bewegen.

Tabel 1: aanwezige sport- en spelvoorzieningen op het schoolplein van 126 basisscholen en 61 VO scholen (Stuij et al., 2011)

Permanent aanwezige sport en spelvoorzieningen	PO (%)	VO (%)
3-5 voorzieningen ¹	56	10
Belijning	33	8
Basket	49	27
Doelpalen	40	17
Speeltoestellen	92	0
Tafeltennistafel	48	25
Zandbak	8	0
Veld naast plein	6	5
Overig	3	0
Geen voorzieningen	3	56

Fietsenstallingen

Twee derde van de basisscholen heeft voldoende ruimte om de fiets te stallen, van de middelbare scholieren is dit 86%. Uit publicaties van het kennisplatform voor verkeer en vervoer (KpVV, 2013, Metz, 2014) blijkt dat slechts twee derde van de basisschoolkinderen lopend of fietsend naar school gaat, ook al woont 97% binnen twee kilometer van school. De beleving van verkeersonveiligheid door ouders is een belangrijke verklaring voor het halen en brengen van de kinderen. Het niet hebben van voldoende ruimte om fietsen te stallen, is mogelijk ook een reden voor leerlingen om niet op de fiets naar school te komen. Jantje Beton vindt het belangrijk dat leerlingen op de fiets of lopend naar school gaan. Zij pleit er echter voor om fietsenstallingen niet op het schoolplein te plaatsen, omdat er daarmee speelruimte verloren gaat.

¹ Uit de publicatie blijkt dat het gaat om 3 tot 5 speelvoorzieningen om te spelen, zoals een zandbak, klimrek etc. Het is niet bekend welke 3-5 voorzieningen dit zijn.

Stimulering van bewegen in de pauze door leerkrachten

Op scholen waar leerlingen gestimuleerd worden om activiteiten te doen die de lichamelijke activiteit verhogen, wordt ook daadwerkelijk meer bewogen door kinderen (Ridders et al., 2012; Adank & Jans, 2010; Chin & Ludwig, 2013). Zo is in een Amerikaans onderzoek (Chin & Ludwig, 2013) gewerkt met beweegcoaches die tijdens de pauzes de kinderen spellen leerden die beweging stimuleerden. Kinderen gingen hierdoor 50% meer bewegen vergeleken met kinderen op controlescholen. Op basis van een review van Broekhuizen et al (2013) wordt geen bewijs voor de invloed van beweegcoaches op beweeggedrag van kinderen op het schoolplein gevonden.

Zone markeringen

Engelse en Amerikaanse studies geven aan dat het aanbrengen van markeringen op schoolpleinen het beweeggedrag van kinderen positief kan beïnvloeden (Ferreira et al., 2007; Nielsen et al., 2010; Ridgers et al., 2010; Fairclough & Stratton, 2006; Anthamatten et al., 2013). Volgens Broekhuizen et al (2013) is er echter nog geen overtuigend bewijs voor een effect. De mate van fysieke activiteit verschilt per zone. Opvallend is dat meisjes meer bewegen in zones met toestellen, terwijl jongens het meeste bewegen in zones zonder toestellen (Anthamatten et al., 2013).

In Nederland zijn ook onderzoeken uitgevoerd bij zogenaamde Zoneparcs, schoolpleinen ingericht in drie zones – de sport-, chill- en gamezone. Het blijkt dat op het Zoneparc door bijna de helft van de kinderen tenminste matig intensief wordt bewogen (Bakker et al., 2008). Dat is meer dan gemiddeld op andere bestudeerde playgrounds bewogen werd.

Het betreft echter een observationeel onderzoek zonder controlegroep. Andere belangrijke conclusies van onderzoek op zoneparcs zijn dat na herinrichting de ongelijkheid tussen jongens en meisjes in het sporten is afgenomen, het pestgedrag op schoolpleinen is afgenomen en er een betere verdeling van de ruimte per kind is gekomen (Dessing, 2011). Door de zones nemen jongens het schoolplein niet meer in het geheel in.

Multicomponenten programma

Onderzoekers van de Fontys sporthogeschool hebben verschillende factoren die van invloed kunnen zijn op het bewegen van leerlingen op het schoolplein bestudeerd, zoals een thematisch aanbod van spelideeën, de introductie van een thema in het bewegingsonderwijs, het beschikbaar stellen van materiaal, het aanbieden van speelruimte en het helpen en stimuleren bij beweegactiviteiten (Adank & Jans, 2010). Een combinatie van factoren is het meest effectief. Ook op basis van de review van Broekhuizen et al (2013) lijkt een multicomponenten programma in het merendeel van de onderzochte studies voordelige effecten te hebben.

In het playgrounds programma, ontwikkeld door de Hogeschool van Amsterdam,

wordt het schoolplein aangepast in zones (hotspots) die uitnodigen tot bewegen. Met het hotspotsysteem worden plekken onder klassen verdeeld, zodat de meest dominante kinderen niet alle hotspots bezet houden. Ook zijn er klassenkisten met materiaal, ondersteunende gymlessen, maandelijkse activiteiten thema's, kijkwijzers en participatie van leerkrachten en ouders. Er is gebleken dat op scholen die gebruik maken van dit playgrounds programma bestaande uit meerdere componenten, meer bewegen wordt tijdens pauzes door de leerlingen dan op scholen zonder dit programma (Janssen et al., 2013).

Groene schoolpleinen

Onderzoek naar het effect van groene schoolpleinen staat nog in de kinderschoenen. Er is nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar verricht. Onderstaande eerste studies zijn echter veelbelovend. Maas et al (2013) hebben zes schoolpleinen in Helmond met elkaar vergeleken, twee groene schoolpleinen, twee groen-grijze pleinen en twee grijze pleinen. De schoolpleinen met een groene inrichting worden hoger gewaardeerd door zowel leerlingen, ouders, leerkrachten als directeuren dan 'grijze schoolpleinen': pleinen met een overwegend verharde inrichting. Zij geven aan dat zij het schoolplein leuker, avontuurlijker, mooier, fijner, gezelliger en groter vinden.

Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat groene schoolpleinen meer worden gebruikt voor educatieve doeleinden. Ook bleken er op de scholen met groene pleinen een hoger welzijnsniveau van met name de jongste schoolkinderen ; de kinderen van groep 4 en groep 5 zitten "beter in hun vel". Tenslotte was er na de pauze op scholen met groene pleinen een (klein) positief verschil op het concentratievermogen van jongens te meten. Bij de meisjes van scholen met grijze pleinen was deze beter. Over het effect van groene pleinen op concentratievermogen lijkt meer onderzoek noodzakelijk.

De schoolpleinen van twee basisscholen in Rotterdam zijn veranderd van grijs naar groen schoolplein. Door middel van observaties, interviews en groeps gesprekken is de waarde van beide pleinen onderzocht. Hieruit bleek dat op de groene pleinen gevarieerder wordt gespeeld dan op de grijze schoolpleinen. Ook de belevingswaarde voor de leerlingen op het groene schoolplein is verbeterd ten opzichte van het grijze plein. Meer plekken op het plein worden leuk gevonden en ook beter gebruikt (Graauw et al., 2009).

Onderzoek van De Vries et al (2013) nuanceert de meerwaarde van groene schoolpleinen enigszins. In een effectstudie bleek niet iedere groene herinrichting even succesvol, gezien door de ogen van de kinderen. Dit heeft waarschijnlijk vooral te maken met groenelementen die niet bestand zijn tegen de speeldruk, het teloor gaan van populaire 'oude' speelmogelijkheden (zoals voetbal) en het niet waarmaken van gedurende het herinrichtingsproces gecreëerde verwachtingen. Hetzelfde onderzoek laat echter ook zien dat als het plein na een groene herinrichting door de kinderen wel hoger wordt gewaardeerd, dit positieve gevolgen heeft voor het sociale klimaat op het plein, en op termijn ook het welzijn van de kinderen in het algemeen op deze scholen iets toeneemt.

Het is tot op heden nog niet aangetoond of kinderen meer bewegen op groene schoolpleinen vergeleken met grijze schoolpleinen.

3. WAT WIL JANTJE BETON?

Jantje Beton wil dat kinderen vrij buiten kunnen spelen in hun eigen buurt: kinderen moeten zelf kunnen bepalen waar ze spelen, hoe ze spelen en wanneer ze spelen. Schoolpleinen hebben daarin een belangrijke rol. Ze liggen meestal op een centrale plek in de buurt. Door van deze plekken avontuurlijke speelplekken te maken die na schooltijd ook toegankelijk zijn, is een wereld aan speelruimte te winnen. Vooral als ook creatief met de beschikbare ruimte wordt omgegaan (bijvoorbeeld groenvoorzieningen bij schoolpleinen trekken zodat er groene en avontuurlijke speelplekken ontstaan). De betrokkenheid van scholen, kinderen, buurtbewoners en gemeente bij deze schoolpleinen is van groot belang voor de speelbeleving van kinderen en acceptatie in de buurt. Ook tijdens schooltijd zijn de schoolpleinen goed te gebruiken voor lichamelijke ontwikkeling, natuuronderwijs, bijeenkomsten als een klasse-voorstelling, buurtmarkt of de ontvangst van Sinterklaas etc.

Jantje Beton heeft de afgelopen jaren op veel plekken in Nederland op deze manier kleine en grote veranderingen rondom schoolpleinen gerealiseerd met betrokkenen. Met deze voorbeelden hopen we bovendien andere gemeenten en scholen te inspireren.

Overigens kunnen alle scholen meedoen aan de Jantje Beton Loterij. Ook als ze hun plein niet open kunnen stellen! Daarmee wordt het ook voor kinderen tijdens schooltijd aantrekkelijker om buiten te spelen.

Jantje Beton heeft al diverse schoolpleinen helpen verbeteren. In de kaart ziet u de stand van najaar 2013. Op onze website zijn deze pleinen beschreven. Daarbij leest u meer over de voorsituatie, het proces van herinrichting, de nasituatie en de partners. Ook zijn er een aantal processen verfilmd.

QR code: Filmpje Voorst

QR code: Wat doen we

QR code: Jantje Beton aanpak schoolpleinen

Vanaf najaar 2013 werkt Jantje Beton samen met anderen om 70 schoolpleinen om te vormen naar Gezonde schoolpleinen. Hierover leest u meer op de internetpagina: www.jantjebeton.nl/gezondeschoolpleinen/

4. BRONNEN

Adank, A. & Jans, L. (2010). Het schoolplein...spelenderwijs bewegen. *Lichamelijke Opvoeding*, 1:22-7.

Anthamatten, P.J., Brink, L., Kingston, B., Kutchman, E., Lampe, S. & Nigg, C. (2013). An Assessment of Schoolyard Features and Behavior Patterns in Children's Utilization and Physical Activity. *J Phys Act Health*. [Epub ahead of print]

Bakker, I., Vries, S.I. de , Bogaard C.M.H. van den, Hirtum. W.J.E.M. van, Joore, J.P. & Jongert, M.W.A. (2008). *Playground van de toekomst. Succesvolle speelplekken voor basisscholieren*. Leiden: TNO.

Bogaard, van den, J., S. Lobst, M. Schuster, L. Vaandrager, S. Borharts, M.H.G. Custers, D.K. Haubehofer, J. Odink (2009). *Speelnatuur in de stad. Hoe maak je dat?*. Utrecht: uitgeverij Jan van Arkel.

Broekhuizen, K., Scholten, A.M., Vries, S.I. de (submitted). The value of (pre)school playgrounds for children's physical activity level: a systematic review. (Submitted International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity 2013).

Centrum voor online onderzoek (2009). *Oudertevredenheid primair onderwijs, landelijke rapportage nationaal scholenonderzoek*. Hilversum: Centrum voor online onderzoek

Chin, J.J. & Ludwig, D. (2013). Increasing Children's Physical Activity During School Recess Periods. *Am J Public Health*. Published online ahead of print May 16, 2013: e1–e6.

Dessing, B. (2011). Het hele land wil Zoneparcs in plaats van schoolpleinen. Geraadpleegd op: www.sportknowhow.nl/nieuwsberichten/5589

Dessing, D., Pierik, F.H., Sterkenburg, R.P., Dommelen, P. Van , Maas, J.& Vries, S.I. de (2013). Schoolyard physical activity of 6–11 year old children assessed by GPS and accelerometry. *Int J Behav Nutr Phys Act*, 10:97.

Fairclough, S.J. & Stratton, G. (2006). A Review of Physical Activity Levels During Elementary School Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 25:239-57.

Ferreira, I., Horst, van der K., Wendel-Vos, W., Kremers, S., Lenthe, F.J. & Brug, J. van. (2007). Environmental correlates of physical activity in youth - a review and update. *Obesity Reviews*, 8(2):129-54.

Frelier, F. & Janssens, J. (2007). *Wat beweegt kinderen. Een onderzoek naar het sport- en beweeggedrag van kinderen*. NICIS instituut, Den Haag.

Graauw, C. de, Loo, M. van, Putten, M. Van & Roobol, M (2009). *Verandering van speelgedrag op een groen schoolplein*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Haug, E., Torsheim, T., Sallis, J.F. & Samdal, O. (2010). The characteristics of the outdoor school environment associated with physical activity *Health Education Research*, 25(2):248–256.

Janssen, M., Twisk, J.W., Toussaint, H.M., Mechelen W. van & Verhagen, E.A. (2013). Effectiveness of the PLAYgrounds programme on PA levels during recess in 6-year-old to 12-year-old children. *Br J Sports Med*. [Epub ahead of print].

Karsten, L. (2011). *Gezinnen en kinderen in verstedelijkste- en plattelandsregio's*, Haarlem: Provincie Noord-Holland

Kennisplatform verkeer en vervoer (2013) *Dashboard schoolmobiliteit: trends en ontwikkelingen op het gebied van duurzame en slimme mobiliteit*. Utrecht/Ede: KpVV/CROW

Lucassen, J., Wisse, E., Smits, F., Beth, J. & van der Werff, H. (2011). *Sport, bewegen en onderwijs: kansen voor de toekomst. Brede analyse 2010*. Den Bosch: W.J.H. Mulierinstituut.

- Maas, J., Tauritz, R.L., Wal, A. van der & Hovinga, D.** (2013). Groene schoolpleinen, Een wetenschappelijk onderzoek naar de effecten voor basisschoolleerlingen. Amsterdam: Vrije Universiteit
- Metz, F.** (2014). KpVV Bericht nr. 133: Aanpak schoolmobiliteit begint met gedrag ouders. Utrecht/Ede: KPVV/CROW
- Mulders, C.** (2011) Onderzoek openbare schoolpleinen. Arnhem: Gelderse Sport Federatie.
- Nielsen, G., Taylor, R., Williams, S. & Mann, J.** (2010). Permanent play facilities in school playgrounds as a determinant of children's activity. *Journal of Physical Activity & Health*, 7(4):490-496.
- Nijha.** (2012). Sporten, bewegen en spelen op het schoolplein. Praktijkgericht onderzoek naar de beweegproblematiek op Nederlandse schoolpleinen. Nijha Expertisecentrum, Johan Cruyff foundation.
- Qrius.** (2010). Online kwantitatief onderzoek 'Spelen op schoolpleinen'. Amsterdam: Qrius.
- Ridgers, D., Fairclough, S.J. & Stratton, G.** (2010). Variables associated with children's physical activity levels during recess: the A-CLASS project Nicola. *Int J Behav Nutr Phys Act* 7:167-175.
- Ridgers, N.D., Salmon, J., Parrish, A-M., Stanley, R.M. & Okely, A.D.** (2012). Physical Activity During School Recess A Systematic Review. *Am J Prev Med*, 43(3):320 –328.
- Rijksoverheid.** (2013a). Basisscholen zelf verantwoordelijk voor onderhoud gebouw. Geraadpleegd op: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/nieuws/2013/02/08/basisscholen-zelf-verantwoordelijk-voor-onderhoud-gebouw.html
- Rijksoverheid.** (2013b). Hoe financiert de rijksoverheid het onderwijs. Geraadpleegd op: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-financiert-de-rijksoverheid-het-onderwijs.html
- Sol, K. en M. van Ankeren** (2013). Speelnetwerken voor een verbonden buurt- evaluatie Jantje beton speelwijk Stokhasselt, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Placemakers
- Stichting wetenschappelijk onderzoek verkeersveiligheid (SWOV)** (2012), Factsheet voetgangersveiligheid, Leidschendam: Swov.
- Stuij, M., Wisse, E., Mossel, G. van, Lucassen, J. & Dool, R. van den.** (2011). School, Bewegen en Sport: Onderzoek naar relaties tussen de school(omgeving) en het beweeg- en sportgedrag van leerlingen. Den Bosch: W.J.H. Mulierinstituut.
- TNS-Nipo.** (2013). Buitenspelen, kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt. TNS-NIPO, Jantje Beton.
- VeiligheidNL** (2010). Wet en Regelgeving schoolplein. Geraadpleegd op: www.risico-monitor.nl/Bibliotheek/Veiligheid/Basisonderwijs/Schoolplein/Wet-en-regelgeving-schoolplein/
- Verstrate, L., B. De Meulder, F. Moulart, J. De Bruyn (eds.)** (2013), Scenes from Luchtbal – Whatever happens to the modernist city?, Mechelen: Public Space Publishers.
- VNG** (z.j.(a)). Toegankelijkheid van schoolgebouwen. Geraadpleegd op: www.vng.nl/onderwerpen/index/onderwijs/onderwijshuisvesting/toegankelijkheid-van-schoolgebouwen.
- VNG** (z.j.(b)). Kosten technische ondersteuning onderhoud. Geraadpleegd op: www.vng.nl/smartsite.dws?id=90972 .
- Vries, S.I. de** (2011). Belang van buitenspelen, infoblad TNO.
- Vries, S.I. de & Veenendaal, W. Van.** (2012) Belang van buitenspelen: literatuurstudie naar de gezondheidswaarde, de sociale en de economische waarde. *Lichamelijke Opvoeding*, 4:37-39.
- Vries, S. de, Langers, F., Donders, J.L.M., Willeboer, M.T. & Berg A.E. van den** (2013). Meer groen op het schoolplein: een interventiestudie; de effecten van het groen herinrichten van schoolpleinen op de ontwikkeling, het welzijn en de natuurhouding van het kind. *Alterra-rapport 2474*. Wageningen: Alterra.

COLOFON

Deze tekst is tot stand gekomen met hulp van meerdere personen:

- Annemarie Venemans (De Onderzoekerij)
- Anne Koning (Jantje Beton)
- Lianne Verstrate (Katholieke universiteit Leuven, lid wetenschappelijke raad Jantje Beton)
- Sjerp de Vries (Universiteit Wageningen, lid wetenschappelijke raad Jantje Beton)
- Sanne de Vries (Haagsche Hogeschool, lid wetenschappelijke raad Jantje Beton)
- Frank Pierik (TNO, lid wetenschappelijke raad Jantje Beton)

Opmaak: Ruud Horsten

Jantje Beton, Februari 2014

VOLG ONS!

www.facebook.nl/jantjebetonline

twitter.com/jantjebetonline

MEER WETEN?

www.jantjebeton.nl/publicaties en

www.jantjebeton.nl/onderzoek

of meld u aan voor de e-nieuwsbrief professionals:

via www.jantjebeton.nl/gemeenten/

Jantje Beton

Kaap Hoorndreef 40

3563 AV Utrecht

Postbus 85233

3508 AE Utrecht

T (030) 244 70 00

I www.jantjebeton.nl

E info@jantjebeton.nl

F (030) 244 48 57

Buitenspelen is leuk én essentieel voor de lichamelijke, sociale en mentale ontwikkeling van kinderen. Jammer genoeg is vrij buitenspelen en bewegen niet meer vanzelfsprekend voor elk kind. Vaak is er geen geschikte speelruimte, is de speelplek slecht bereikbaar of niet uitdagend genoeg. Daarom ondersteunt Jantje Beton kinderen om hun eigen buurt leuker te maken. Want als het buiten leuk is, blijven kinderen niet binnen.

Haal het kind naar buiten!

**JANTJE
BETON**

